

Ольга Величаниця

Ювілей Богдана Ступки. Післямова

Осіннього, однак по-літньому теплого вечора в театрі імені Івана Франка було особливо людно та врочисто, перед входом на гостей чекала червона доріжка, а відремонтований фонтан у скверіку перед театром зібрав навколо себе безліч людей та сам вигравав на вітрі й сонці чудові імпровізації. До Богдана Ступки, який відзначив своє 70-ліття ще 27 серпня, саме 7 жовтня прийшли друзі, родичі, колеги та шанувальники його таланту, щоб розділити з ювіляром його свято та оглянутися назад, на те, з чого все починалося, на основні події життя та на найважливіших у ньому людей.

Так, «Концерт №70 від Богдана Ступки» мав вигляд біографічних історій на тлі джазу з привітаннями та подарунками. Щось Богдан Ступка розповідав сам, щось – перевтілений у нього син Остап та внук Дмитро, щось – екран, який візуалізував розповіді кадрами з життя і творчості. Епізоди з різних фільмів за участі Богдана Ступки змінювали один одного на екрані. А на сцену почергово виходили персонажі з вистав та на мить захоплювали актора у свій світ. Таким чином, глядач за допомогою ретроспективи-попури зміг згадати Богдана Ступку в різних театральних і кіноролях. Велику увагу в біографічній розповіді було приділено Сергію Данченку, адже його роль у становленні актора важко переоцінити. Саме його вистави – «Річард III», «Украдене щастя», «Дядя Ваня», «Король Лір» та інші – стали визначальними для Ступки. Подарунки ювіляру приймав різноманітні – від офіційних привітань та скульптурних зображень до смішних лірично-іронічних номерів, підготовлених актора-

ми-франківцями, які дотепно жартували та веселили і Ступку, і глядачів. Художник Сергій Якутович створив портрети-гравюри Богдана Ступки в його ролях, афіші з ними прикрашали коридори театру та ілюстрували розповіді на сцені. Багато дружніх привітань лунало зі сцени та екрану. А основним музичним супроводом став джаз. Акомпанемент вечора творив гурт «Богдан». Джазові номери у виконанні внучки Устини, популярних Олега Скрипки, «Піккардійської терції», скрипаля-віртуоза Василя Попадюка додавали настрою і переносили в 1960-і – часи забороненої свободи, рок-н-рольного ритму та джазових імпровізацій, які залишилися з Богданом Ступкою і донині.

Лариса Кадочникова, акторка кіно і театру
– Ви познайомилися з Богданом Ступкою на зйомках «Білого птаха з чорною ознакою». Яке він справив враження на вас, на той час уже відому акторку?

– Ступку ввели на роль Ореста після того, як Іванові Миколайчуку, який планував і мріяв її зіграти, керівництво це заборонило. Мовляв, це негативний персонаж, а Миколайчук має грати позитивного. Ступка, думаю, почував себе юним, недосвідченим, адже це була його перша роль, і, природно, дуже хвилювався, – поряд були Миколайчук, Ілленко, Джемма Фірсова. Вже пройшли на екранах «Тіні забутих предків», а Миколайчук, крім того, зіграв ще й Тараса Шевченка. І Ступка почав дивитися на талановитих артистів і працювати, і справився він чудово, на мій погляд, зіграв взагалі найкраще. Він мені у цьому фільмі своєю зовнішністю, худим обличчям, поривчастістю навіть нагадує Янківського-молодшого. Так, він дивився, слухав, виконував усе, що вимагали Юрій Ілленко та оператор Вілен Калюта. До того ж дивовижна енергетика та точне зовнішнє потрапляння в образ зробили його героєм. І це було проблемою, адже не Петро виявився героєм, а Орест. Картину не хотіли випускати. Але, на щастя, фільм побачив син Шелеста – Віталій. Я була з ним знайома. Чудова людина, фізик (а колись була мода на фізиків як найрозумніших, найцікавіших людей), він подивився фільм і порадив подивитися його своєму батькові. Тому «Білий птах» теж сподобався. Картину послали на Московський кінофестиваль, і ми всі поїхали туди. Там було кілька дуже сильних фільмів, та наш витримав конкуренцію і здобув гран-прі. І це було справжнє свято, піднесене переживання перемоги, коли ми стояли на сцені, коли нам аплодували, і ми розуміли, що перемогли. Незважаючи на те, що стрічку закривали, не хотіли показувати. То була перемога особистостей: Ілленка, Миколайчука, Ступки, Калюти, Фірсової.

– А коли працювали над стрічкою, могли передбачити цей успіх?

– Ні. Ніколи нічого не знаєш. Розумієш – хороший матеріал, а що з цього вилетіться, склеїться, невідомо – до останнього дня. Так само невідомо було і в «Тінях».

– Богдан Сильвестрович розповідав про момент, коли Ілленко показав йому кадр танцю Ореста та Дани і сказав, що на ньому будуть вчитися майбутні покоління операторів.

– Так, це справді один із найкращих епізодів. І ми якось зняли одним шматком цей осінній стан, стан розриву двох люблячих сердець, коли розумієш, що ніколи з цією людиною більше не будеш, бо це зрадник, і в той же час любиш, це терзання жінки і чоловіка, які відходять і помирають. Це було дуже складно зіграти. Але нам вдалося. Вийшла сильна німа сцена. Інколи буває говорять, говорять, а з цього мало що виходить. А кіно тим і цікаве, що в ньому поворот, погляд, очі означають більше, ніж слова. Можна інколи так зіграти на крупному плані, що це стає шедевром. В кадрі не повинно бути метушні. Вона лише заважає. Поглядом можна все передати: і любов, і ненависть, і страждання. І Ступка володіє цим умінням. Ще одна його риса – це те, що актор у зрілому віці не зупиняється, а навпаки – набирає сили, йде все вище і вище. Нема межі його таланту. Мені здається, що нині він може все. Це рідко коли в кого виходить. Ба

більше, він легкий у спілкуванні, дотепний. Я йому бажаю здоров'я, а решта в нього є – прекрасні діти, дружина Лариса, прекрасний театр, який люблять, чудові ролі в театрі, кіно.

Володимир Коляда, актор театру ім. І. Франка

– Володимире Андрійовичу, ви граєте з Богданом Ступкою у виставі «Тев'є-Тевель». За роль у ній Ступка отримав Шевченківську премію. Як вважаєте, що особливого у цій виставі, чим вона вже понад двадцять років тримає увагу глядачів?

– Насамперед велике значення має чудова драматургія Горіна. Його текст сюжетно близький з оригіналом Шолома-Алейхема, але сюди додано людяності, гостроти, знання євреїв, їхнього побуту. Те, що відбувається на сцені, проникає глибоко в серця глядачів. Я грав Менахема, свата, в мене чимало виходів у зал зі сцени, і я бачив: якщо у першій дії розігрувалися нібито смішні ситуації, комедія, то в другій дії люди плакали, витирали сльози. Так, магічна сила цієї вистави в тому, що вона може переходити від сміху до сліз. Дивовижно її сприймають не лише в Києві. Ми двічі возили «Тев'є-Тевель» у Нью-Йорк. І там мене вражав прийом, серед глядачів було багато людей, які розуміли українську мову. Гадаю, це ті, які виїхали з України. Моменти у виставі, коли євреїв виганяють з села, коли вони виїжджають, виявилися для них дуже близькими. Люди плакали, підбігали до сцени і співали «Ще не вмерла Україна». Це щодо впливу, який має вистава на глядачів. Там закладений сильний потенціал людяності, доброти. Після неї людина, йдучи з театру, розуміє, що доброта є на світі, що світ не такий злий, як може здаватися.

– Але разом з тим це ще треба вміти і донести?

Олег Скрипка дарує Богданові Ступці джазову композицію. Фото Валентина Ландара.

Богдан Ступка на ювілейному вечорі «Концерт №70» як справжній джазист.

– Звичайно. Я вважаю, що Богдан Ступка повністю викладався від сцени до сцени. Глядачі і всі, хто грають поруч із ним, отримують велику насолоду від цієї вистави.

– Ви в театрі Франка давніше, ніж Богдан Сильвестрович і, напевно, пам'ятаєте, як сюди прийшов Сергій Данченко зі своїми акторами. Як усе це відбувалося?

– Почався сезон, і на зборах ми бачимо, що прийшов Данченко, він познайомив колектив з Богданом Ступкою, Віталієм Розстальним. Тоді ще прийшли Володимир Оглоблін та Івченко. Ступка починав із вистави «Украдене щастя», її по суті перенесли зі Львова, але трохи змінили. Блискуче Ступка в цій ролі заявив про себе в театрі. Потім мені дуже сподобалася його роль у «Дикому ангелі». Він зіграв чоловіка-п'яничку. Одразу привернув увагу гротесковістю, яскравістю, вмінням тримати зал. Ясно було, що в театр прийшов талановитий актор. І від ролі до ролі він ріс, паралельно багато знімаючись у кіно. Він щасливчик у своєму театральному ремеслі і талановитий актор. Тут не можна по-іншому сказати.

– А як художній керівник? Що він вкладає в цей складний організм під назвою театр?

– Це вже зовсім інше, ніж актор. Він повинен тримати все під контролем, дбати про різноплановий репертуар. На-

приклад, він відчув, що «Кайдашева сім'я» матиме успіх, і взяв її до репертуару. Так і сталося – вона має величезний успіх, я сам не можу взяти квитка для своїх близьких. Нелегка справа – керувати театром. Сумно, що здоров'я в нього похитнулося, але ми надіємося, що Богдан Сильвестрович іде на поправку і ми ще не одну виставу підготуємо на радість нашим глядачам і на славу нашому театру.

Євген Шах, актор театру ім. І. Франка

– Євгене Михайловичу, крім того, що ви колега Богдана Сильвестровича і граєте з ним у багатьох виставах, ви ще й з одного містечка – Куликова. Ви знайомі з дитинства?

– Ні, я познайомився з ним, коли він уже вчився в студії театру М. Заньковецької. Я ходив на вистави театру ім. М. Заньковецької, тільки готувався вступати, а Ступка вже там грав. Так ми запізналися, подружилися і, дякувати Богу, по цей день товаришуємо. Наш Куликів – гарне маленьке містечко, славиться насамперед людьми, але там також багато було кушнірів, які шили кожухи, дуже смачну ковбасу там готували і готують досі. І ось там народився Ступка. Потім його батьки переїхали до Львова, але він постійно пам'ятає своє рідне містечко, де його люблять та поважають. Ми з ним стали його почесними громадянами. Для мене це велика честь, думаю, і для Богдана Сильвестровича теж. Він завжди приїздить, зустрічається з людьми, гонору і пиhi в нього немає, в нашого Героя України. Він дуже інтелігентна, вихована людина, бо батьки такі були. Немає зверхності: він і старого намагається зрозуміти, і малого, і молодого – всіх. В ньому поєдналося людське і художнє.

– Якщо ви знайомі ще зі львівських часів, може, розкажете щось про джазову молодість Ступки?

– Він справді дуже любив і досі любить джаз. У Львові був кінотеатр «Україна», там грав хороший джазист. Тоді популярними серед молоді були стиляги. А Ступка був молодим хлопцем, не ретроградом, вчився у студії, читав на радіо, зорі рахував – працював у планетарії. Його цікавило багато речей.

– Перша вистава у театрі Франка Б. Ступки – «Украдене щастя». Ви теж грали у цій виставі? Як тоді сприйняли виставу кияни? І нового актора в театрі?

– Сказати на ура – це мало сказати. Великий артист зіграв геніальну роль. І взагалі низку ролей. Тому що він – Ступка. З ним і легко грати, і важко. Важко – бо відповідальність, легко – бо він усе робить, аби тебе розкрити. Не тягне ковдру на себе, а вкриває нею інших. І від цього виграє він сам. «Украдене щастя» – то була подія. І завдяки талановитим акторам, і чудовій режисурі Данченка. Люди приходили на виставу не один раз. Ти потрапляв у світ театру, і театру чудового, зворушливого. Ми завжди відкривали сезон «Украденим щастям». Нині, на жаль, за станом здоров'я не граємо. Я би хотів, щоб Бог завжди оберігав Богдана Ступку. В нього дуже складна робота. В театрі можна вельми швидко наламати дров. Треба думати перед тим, як щось зробити. Добре думати. Треба кожного почути. Важко керувати, але він робить навіть більше, ніж може. Коли він хворів, актори казали «Як погано, що немає Богдана Сильвестровича». – «Але ж він тебе сварив...» – «Нехай сварить, аби був», – відповідали.